

Komentarji

...našla svoboda! — Španija na vrsti! — "Krščanski" avstriji še nekaj manjka

Emma Goldman, anarhistična mama, je zadnji teden po petnajstih letih obiskala Chicago. Vlada deportirala v sovjetsko Rusijo, kjer je njen rojstni kraj. Ni bila dolgo tam. Ko je izšel in potem se je vrnil po škandinavskih deželah v Anglijo in Kanadi. Končno je ameriška vlada dovolila, da gre v Ameriko. Zdrženo državljanstvo, da ne bo napadalo. ...se je torej vrnila in ...je rekla v Chicagu, da je Amerika najsvobodnejša država na svetu. Krtačila je so. ...in fašizem v Nemčiji ter ...rekoč, da med Rusijo, Italijo in Italijo ni danes nobene razlike. ...se omeji na krtačenje ...nikov, Hitlerja in Mussolinija in pusti ameriški režim miru — bo res imel precej vode.

...kaže, da je zdaj Španija v skoku v fašizem. Ta ...bo najbrž tako ali še bolj ...kakor v Avstriji. Vse, ...je na Španskem reakcionarstvu — klerikalci, monarhisti, ...propadlega plemstva, ...vsestani in meščanska buržuja — se združuje v fašističnem taboru. ...delavci v Španiji imajo moč politično in strokovno socialistično organizacijo. Socialisti bili vodilna sila v prevratu, ...je strmoglavil kralja in poročil demokracijo republiko; ...to so sodelovali razni liberalni ...Danes so brez malega ...vsi ti elementi nasprotniki ...stavov. Na drugi strani ...delavstvo ni enotno. ...temu socialisti upajo, da ...nase na svojo stran razkolne ...veke organizacije, če pride ...civilne vojne. ...Robles, vodja katoliških ...stov, je izjavil pred nekaj ...si, da njegova stranka ne ...nobene demokracije, do ...bo dihal zadnji marxist v ...Španski delodajalci od ...mobilizirajo fašistične sun ...ne čete po vzgledu Hitlerje ...šturmavcev" in avstrijskih ...umorov". Odločilni kon ...je neizogiben.

...avstrijska klerofašistična ...je začela s "krščanskim ak ...", da privede Avstrijo "na ...h krščanstvu". Vse svobod ...nele šole so zaprte in otro ...kristijanstva staršev se morajo ...iti učiti krščanskega nauka; ...svobodomiselnosti in marks ...tisk je uničen; krematorij ...zaprli, češ, vsi oni, ki se ho ...dati sežgat, bodo imeli "do ...ognja v peklu" ...Dollfus je tudi začel "čistiti" ...dicino na Dunaju. Vsi judov ...in brezverski zdravniki mo ...iti. Medicina mora biti ...kita!

...to še ni dovolj. Če hoče ...Dollfus, da bo Avstrija zares ...kanska, tedaj mora oživeti ...nekrvave sodbe nad coprniki. Vsi oni Avstrijci, ki se ...strinjajo z njim, morajo biti ...bojeni "zvezs s hudičem" in ...nem sežgani. Šele potem bo ...Avstrija idealno krščanska.

...Listi poročajo, da je Roosevelt ...ni je zmagal v sporu v ...ni industriji; vse druge ...tranke so popustile. Green ...avi, da je zadovoljen z rezul ...tavo, da so zadovoljni! ...Stranka, ki ni zadovoljna, bo ...bela zadnja beseda ...

...Januarske obresti se drže ...rekorda ...New York — Lastniki bon ...so v januarju prejeli \$590, ...\$600 obresti, kar je okrog ...milijona manj kot pred le ...ko je bil dosežen rekord v ...mesečnih obrestih.

VELIKE DEMONSTRACIJE AVTNIH STAVKARJEV

Sedem tisoč v paradi proti Seaman Body korporaciji. Hoan navduševal stavkarje na boj do zmage

Milwaukee. — Sedem tisoč avtnih delavcev pri Seaman Body Corp. in Nash Motor Co., ki so v stavki v tem mestu in Racinu že nad en mesec, je zadnji teden demonstriralo pred tovarno Seaman Body. Zaključile so se z velikim shodom, na katerem sta govorila socialistična župana Hoan iz Milwaukeeja in Baxter iz West Allisa ter več drugih vodilnih socialistov.

Seaman Body dela avtna ogrožja za Nash Motor družbo in tudi za nekatere michiganske firme. Stavka se vrši za priznanje unije in zvišanje plač pod vodstvom "nepatriotične" in "neameriške" Ameriške delavske federacije.

"1800 stavkarjev je bilo aretiranih v Philadelphiji v enem samem dnevu", je rekel Hoan tisočim delavcem na shodu. "Kaj takega se ne more in se ne bo zgodilo v tem mestu."

"Vi imate pravico, da se organizirate in izvajate vaše kolektivno moč pri pogajanjih z vašimi delodajalci. Delodajalci so dobili to pravico z odstranitvijo antitrustnih zakonov in se je poslužujejo v polni meri. Ampak kadar se delavci skušajo organizirati, tedaj vam pravijo, da ste neameriški."

"Vzrok depresije je ta, ker delavci in farmarji ne prejmejo dovolj za svoje delo in pridelke da bi mogli kupiti velikanse množine potrebščin, katere bruha jo iz sebe visoko mehanizirane tovarne."

"Velebiznis je pograbil vse. Sprejel je verigo tukaj, sprejel je verigo tam in vkoval v svoje verige tudi delavstvo. Posledice tega so, da nas davi preobilica vsega, na drugi strani pa delavstvo strada. In dokler delavstvo ne dobi polne vrednosti svojega dela, je balanca nemogoča."

"V preteklih revolucijah smo z naših bregov pognali politične kralje. Sedaj smo pa v pesteh industrijskih kraljev, ki izvajajo nad nami moč življenja in smrti. Teh verig se lahko otrese me la z organiziranjem in masno industrijsko akcijo."

"Avtni magnatje napadajo Ameriško delavsko federacijo, češ, da je neameriška, ker grozi z veliko stavko za enforširanje pravic ameriškega delavstva. Delodajalci mislijo, da imajo 'pravico' do kupičenja profitov iz zasluzka, ki bi moral iti delavcem. To je njih ideja o amerikanizmu."

"Ameriška delavska federacija ima drugačno idejo — idejo Abrahama Lincolna: 'priboriti vsakemu delavcu polno vrednost njegovega dela'."

V paradi so delavci imeli flote in velike napise, s katerimi so v karikaturah zbijali šale in grizli avtne barone ter njihov trgovski zborniki, ki vodi silno kampanjo proti avtni uniji in Ameriški delavski federaciji.

Priloge za demonstracije proti ukinitvi CWA

Chicago. — Na pobudo Chicago Workers Committee on Unemployment je Čikaška delavska federacija sklicala konferenco vseh pridruženih unij v svrhu aranžiranja demonstracij proti ukinitvi CWA in uvedbi novega stradalnega sistema vladne pomoči.

Inicijativa za demonstracije je podzvela organizacija brezposelnih. Vršiti bi se imele 1. aprila po vsej državi. Ker se je akcija sedaj pridružila tudi Čikaška delavska federacija in je upanje, da bo isto storila tudi državna federacija, se bodo demonstracije vršile kadar bo aranžirane, vsekakor pa prve dni aprila.

Stric Sam je "glodalec nad vsemi glodalci"

List kritizira vlado radi svoje politike napram uslužbencem

New York. — (FP) — "Največji delodajalec dežele je najzakrknenejši sovražnik NRA. Grehi Weira in Budda so v primeri z grehi strica Sama malenkost."

S temi besedami karakterizira New York Evening Post v uvodniku vladno politiko napram uslužbencem in brezposelnim. List, ki izpoveduje vero v NRA, kritizira vlado radi redukcije plač, odslovitve 26,000 poštinskih uslužbencev in premestitve 4,000,000 delavcev CWA v krušne linije s prvim aprilom.

"Priatelji administracije stoji preseneči nad bestialnim nesoglasjem njenih pridig in kar izjavi v praksi. Da vlada ne more stalno upoševati 4,000,000 brezposelnih, je jasno, jasno je pa tudi, da dokler bo sipala milijarde v naročje Wall streeta, ima lahko na plačilni listi te delavce vsaj nekaj mesecev dalj," zaključuje Evening Post.

Avstrijska ustava temelji na "božjem pravu"

Diktator Dollfuss, avtor nove ustave, je šel v srednji vek po vladno formo in dekretiral, da "vsa oblast prihaja od Boga"

Dunaj, 26. marca. — Osnutek nove avstrijske ustave, ki je objavljen v uradnem glasilu vlade, se glasi, da "vsa oblast v državi izvira od Boga". To znači, da Dollfussova Avstrija mora biti klerikalno-fašistična država, v kateri bo katoliška cerkev državna in privilegirana cerkev. Avstrija dobi "državni kulturni koncil", ki bo pod vodstvom katoliške duhovščine.

Besede "republika" ni v ustavi, je pa določen predsednik, ki bo imel takšno oblast, kakršno je imel cesar Franc Jožef, ko je brez malega pred 90 leti strl revolucijo na Dunaju. Predsednik imenuje vlado, ki je samo njemu odgovorna in lahko sam spreminja ustavo in diktira zakone. Zakonodajstvo bo v rokah štirih odborov, ki pa bodo imeli le posvetovalni glas. Vlada lahko razpiše volitve kadar hoče, toda te volitve bodo svetovalnega značaja — kakor Mussolinijeve volitve v Italiji! — in ljudstvo ne sme imeti nobene iniciative. Vse seje državnih svetov ali koncilov bodo tajne.

Določena je najstrožja cenzura tiska, odra, radia in filmov, ki bo pod vodstvom duhovščine! Kdo bo nasledil "prezidenta", o tem ustava molči. Točka v starosti, ki je določala, da se člani habsburške dinastije ne smejo več vrniti v Avstrijo, je izpuščena v novi ustavi. To pomeni, da se Habsburžani lahko vsak čas vrnejo in Habsburžan lahko postane prezident" ...

Dobili skrajšanje delovnika in zvišanje plač

Boonton, N. J. — Dvesto delavcev pri E. P. Crew Co., ki izdeluje rastlinsko olje, in delavci pri Techart Plastic Co., ki izdeluje sodo za pomivanje, so s stavko dosegli zvišanje plač in 40 ur dela na teden.

Izdelovalci sraja v Worchester, Mass., pa so v 12 tovarnah izvajali 35-urni teden in večje plače. Na stavki so bili tri tedne.

Podjetniki niso dobili injunkcije

San Francisco. — Okrajni sodnik ni hotel izdati injunkcije, za katero so zaprosili lastniki pekarn proti razvaževalcem kruha, katerim je arbitrajski odbor NRA prisodil večje plače in krajši delovnik. Podjetniki tega odloka niso hoteli sprejeti, ker pa niso dobili prepovedi proti stavki, ki bi sledila, so se končno podali.

NEWYORŠKI 'SLUMI' V ROKAH BOGATINOV

Pet bogatih družin ima 67,000 starinskih hiš; La Guardia zahteva "moderniziranje" stanovanj

New York. — Trije požari v famoznem slumskem predelu New Yorka, ki so v zadnjih petih tednih zahtevali življenje nad ducat oseb, so prisilili mestne oblasti, da so pričele z akcijo proti "požarnim pastem". Tudi javnost (časopisje) so ti požari in izguba človeških življenj opozorili na tragično stanovanjske razmere revnih slojev na vzhodni strani mesta.

Mestna administracija je odredila, da morajo lastniki tenementov "modernizirati" stanovanja, to je instalirati požarne izhode iz vseh stanovanj ali jih bo pa zaprla. Lastniki, pet bogatih družin, ki posedujejo 67,000 tenementov na vzhodni strani, v katerih živi nad milijon najrevnejših proletarcev, so odgovorili, da bi izboljšave pomenile prevelike stroške oziroma zvišanje stanarine, na kar pa ni mogoče misliti.

Tisoče tenementskih stanovanj je bilo že pred desetletji po oblasteh spoznanih za človeške pasti. V smislu zakona bi taka stanovanja morali izprazniti in jih podreti ali pa jih pred požarom napraviti varna. Ker se vlada ni zanimala za izboljšanje stanovanjskih razmer, je vsa leta pri tem ostalo in se razmere faktično poslabševale iz leta v leto. Situacija je sedaj ta, da živi nad milijon ljudi v pasteh in luknjah, od katerih so mnoga "stanovanja" celo brez strnišč, elektrike in brez plina.

Prinašajo pa milijone letne stanarine petim najbogatejšim družinam v New Yorku — Winthropu, Astorju, Wendelu, Goletu in Chandlerju. Največji posestnik tenementov je Winthropova družina. Poleg teh družin je v New Yorku več drugih bogatinov, ki so prišli do velikanskih premoženj na račun bednih stanovalcev na East Sideju.

Vse te družine spadajo v multimilijonarski krožek "400" v Peti aveniji. Plutokrati tega krožka ne vedo, kako bi zapravili čas in denar. Presedajo jim tudi milijonske "partije" in blasfemične potrate in razkošnosti.

In ko jim je La Guardia ukazal, da morajo pri tenementih napraviti varnostne naprave, so mu odgovorili, da jih raje zabijejo, župan pa naj skrbi, kam bo preselil stanovalce. Le Astor je v mestu ponudil 38 tenementov za ceno, "kakršno je pripravipla plačati". Njegovemu pozivu, naj mu drugi landlordi slede, se ni nihče odzval.

Izgredi proti fašizem v Franciji

Pariz, 26. marca. — Včeraj so bili krvavi izgredi med levčarji in fašisti v Toulonu, Toursu in drugih francoskih mestih. Okrog 30 oseb je bilo ranjenih. V Toulonu je 800 levčarjev razbilo fašistični shod. — V Parizu je zborovala organizacija vojnih veteranov, ki šteje tri in pol milijona članov. Zastopniki te organizacije so odglasovali, da veterani stopijo kot "samostojni blok" v politično akcijo in da izvojujejo "četrti francosko republiko".

Gibanje za občinske elektrarne v Wis.

Madison, Wis. — Pri volitvah 3. aprila bo 10 mest in dve vasi glasovalo o gradnji skupne distributivne elektrarne, kar jim omogoča novi zakon. 12 občin je pa pričelo s procesom pred državno Public Service komisijo za prevzete privatnih elektrarn.

Ali je Roosevelt poravnal spor v avtni industriji?

William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, pravi, da je zadovoljen z načinom Rooseveltovega "socialnega inženirstva." Magnatje avtov so tudi zadovoljni! Najmanj je zadovoljna delavska masa v avtni industriji

Fašisti v Italiji izvolili samomorilno "zbornico"

Devetdeset odstotkov "volilcev" odobrilo listo Mussolinijevih 400 poslanecv

Rim, 26. marca. — Mussolinijeva Italija je včeraj zadnjikrat "volila". Okrog 90 odstotkov takozvanih "volilcev" je odobrilo fašistično listo "poslanecv", 400 po številu, katere je Mussolini sam izbral in ki imajo nalogo, da se snidejo, odobrijo nov režim "cehovskega sveta" in potem odglasujejo za smrt zbornice.

Vsak "volilec" je dobil dve glasovnici: ena je bila "za" in druga "ne". Koliko glasovnic je bilo oddanih z "ne", še ne poročajo. Katoliška duhovščina je bila zelo aktivna pri "volitvah" in prispevala je zelo veliko glasov za poslansko listo.

Zanimiv incident se je dogodil v Pontinu, kjer so volilni uradniki pozabili na 25,000 delavcev, ki izsuševajo močvirje. Ko so se spomnili nanje, je bilo že prepozno, da bi jih poklicali na volitve. Tedaj je eden sam "zastopnik" teh delavcev glasoval za vseh 25,000 ...

Pollcija "pozdravila" pošne uslužbence

Aretirala je voditelje konvencije poštinskih nadomestnikov

Chicago. — (FP) — Konvencija unije poštinskih nadomestnikov, ki se je vršila zadnji teden v Chicagu, ni bila brez policijskega nadzorstva. Pri demonstracijah v Grant parku proti tiranski politiki poštne departamenta napram uslužbencem je policija aretirala vse voditelje brez kakšnega povoda in jih držala v zaporu dve uri. Aretirani je bil tudi tajnik Civil Liberties unije Tom McKenna. Za demonstracijo so imeli policijsko dovoljenje.

Namen teh represalij je bil, da z njimi demoralizirajo konvencijo in poženejo strah v desperatne nadomestnike, ki so prišli do zaključka, da je pet dolarjev tedenske plače bolje kot nič. Oblasti so najbrž dirnili tudi napisi demonstrantov, od katerih se je eden glasil: "Ali Farley lahko živi s petimi dolarji na teden?"

Ko je policija mislila, da so se v dvorano vračajoči poštniki se razšli vled aretacije voditeljev konvencije, je slednje po dveh urah zopora izpustila, prav tako McKenna.

Konvencije eno leto stare unije so se udeležili zastopniki iz 37 mest, kjer ima unija postojanke. V resoluciji pravijo, če bi na pošti ne bilo toliko priganjastva, ampak bi se delo vršilo v normalnem tempu, je dovolj dela za vseh 25,000 nadomestnikov. Polovica teh je pa bila zadnje čase odslovljena za nedoločen čas. Konvencija je zahtevala konec priganjastva in vzpostavitev normalnih delovnih razmer in starih plač.

Španska vlada izpusti sovražniške republike

Madrid, 26. marca. — Španska vlada namerava na 14. aprila, ko bo obletnica španske republike, podeliti splošno amnestijo vsem političnim jetnikom, ki so sovražniki republike, izvzemši anarhistom, ki so vodili vstajo v zadnjem decembru. To

Washington, D. C., 26. marca. Predsednik Roosevelt je dosegel, da je bila nameravana stavka avtnih delavcev odvrnjena. Cele štiri dni sta Roosevelt in Johnson, administrator NRA, mikastila zastopnike avtnih delavcev — koliko sta mikastila zastopnike avtnih družb, ni znano, kajti sestanki so bili ločeni in tajni — in sta jih pridobila, da so pristali na arbitražni odbor, ki bo imel zadnjo besedo v vseh bodočih sporih in ki bo odgovoren le Rooseveltu. V tem odboru treh mož bodo imeli organizirani delavci le enega zastopnika, avtne družbe bodo imele enega in tretji bo "nevtralen", imenovan po NRA.

William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, ki je bil glavni vodja avtnih delavcev pri pogajanjih z Rooseveltom, je dejal sinoči, da so avtni delavci "veliko dosegli v tem sporazumu" in on je zadovoljen z Rooseveltovih razsodkom. Green je rekel med drugim:

"Avtni delavci so dosegli potrditev pravice do svoje organizacije in kolektivnega pogajanja po zastopnikih, ki jih sami izberejo. Lastniki avtnih tovarn so priznali delavsko akcijo 7-A v zakonu NIRA. Ustroj kolektivnega pogajanja je zdaj postavljen in vse zavil od onih, ki bodo vodili ta ustroj, če bo pravičen za delavce. Delavci bodo morali paziti na vodstvo ustroja". Na drugi strani so predstavniki avtnih družb izjavili, da so prav tako zadovoljni. Alvan Macauley, predsednik avtne trgovske zbornice, ki je obenem predsednik Packard Motor Company, je dejal sinoči: "Zelo smo hvaležni predsedniku Rooseveltu in Johnsonu, ki sta bila v stanju doseči poravnava, s katero se mi načelno strinjamo".

Rooseveltova izjava glede poravnave spora v avtni industriji poudarja, da vlada ne priznava nobene posebne unije, ki naj predstavlja delavce; to je zadeva delavcev samih, da si unijo izberejo. Ampak vlada zahteva, da delodajalci priznajo to pravico delavcem, da si lahko izvolijo za zastopnike pri kolektivnem pogajanju kogar hočejo in pri tem izbiranju zastopnikov ne sme biti s strani družb nobenih diskriminacij.

Arbitražni odbor ima nalogo, da bo pazil, da ne bo krivice z nobene strani. Ta odbor, ki bo odgovoren le Rooseveltu, ima oblast, da razsoja, koliko je katera delavska unija upravičena zastopati delavce pri kolektivnem pogajanju. V ta namen sme zahtevati od unije imenik članov in prav tako sme zahtevati od družbe imenik uposlenih delavcev. Vse pritožbe delavcev zaradi diskriminacij se rešujejo pred tem odborom, čigar sedež bo v Detroitu.

Kakor poročajo iz Michigana, niso delavci posebno zadovoljni s tem rezultatom spora. Unija ni direktno priznana in ostane še nadalje njih privatna zadeva. Avtni delavci v Flintu, Mich., sploh niso hoteli čakati izida pogajanj in so sklenili, da zastavkajo v pondeljek jutraj. Voditelji avtne unije so nato telegrafsko iz Washingtona preklicali stavko in zahtevali, da delavci nadaljujejo z delom.

1566 mrtvih na Japonskem

Tokio, 26. marca. — Število mrtvih pri požarni katastrofi v pristaniščnem mestu Hakodatu je naraslo na 1566 oseb. pomeni, da bodo vsi monarhisti in ostali reakcionarji na desnici izpuščeni iz zaporov.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene
National Benefit Society

Narodna: za Udrugo drzave (sven Chi-
cago) in Kanado \$0.50 na leto, \$0.50 na pol
leta, \$1.50 na tri leta; za Chicago in Cleve-
land \$0.50 na leto, \$1.50 na pol leta; za in-
ternacijo \$0.50.

Subscription rates for the United States
(except Chicago) and Canada \$0.50 per year,
Chicago and Cleveland \$1.50 per year, foreign
countries \$0.50 per year.

One copy sent to subscribers. — Reprints are
not made.

Advertising rates on agreement. — Manu-
script will not be returned.

Naslov na vse, kar ima stik s tem:

PROSVETA

2657-58 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS.

138

Datum v ohiptju, na primer (Feb. 28,
1934), poleg vsakega imena na naslovu po-
meni, da vam je s tem datumom posla-
noročilo. Ponovito jo pravočasno, da se
vam list ne "izgubi".

Domač drobiž

Bivši član umrl

Delmont, Pa. — V Westmore-
land bolnišnici v Greensburgu je
umrl Anton Retar, star 70 let in
doma iz Šmarja pri Ljubljani.
Čez 20 let je bil član SNP, toda
lani je vzel odpravnino in s tem
je prenehal biti član. Tu zapu-
šča omoženo hčer.

Težko ranjen pri delu

Chicago. — John Ratković,
2817 Shields ave., se je zadnji
soboto težko pobil, ko je padel z
delovnega odra, 30 čevljev vi-
sokega nad cesto, pri remodeli-
ranju starega Randolph teatra v
downtownu.

Prestana operacija

Clairton, Pa. — Jos. Smrkolj
je pred kratkim prestal še drugo
operacijo po šestih mesecih. Je
član društva št. 426 SNP in
nahaja se v West Penn Hospi-
talu, Pittsburgh, Pa.

Še eden nov grob

Cleveland. — Umrl je Ignac
Zaletel, star 64 let in doma iz
Zužemberka pri Zagradcu. V
Ameriki je bil 29 let in zapu-
šča ženo, dva sinova in hčer.

Smrtina nesreča v rovu

Shenandoah, Pa. — Pred nekaj
dnevi je bil tu pri delu v pre-
mogovniku ubit John Meac,
star 48 let, samec in doma iz
Stare Vrhne izpod Ljubljane.
V Ameriki je bil 29 let in za-
pušča brata v Clevelandu.

Nesreča v Argentini

Buenos Aires, Arg. — Strupena
muha je piliča rojaka Leopolda
Kralja, doma iz St. Petra pri Go-
rici. Odpeljali so ga v bolnišnico,
kjer je četrty dan umrl.

Komunisti izključeni

Detroit. — Pred nekaj dnevi
so tukajšnji komunisti imeli
"proces", pri katerem so za eno
leto izključili iz stranke I. Ri-
maka in J. Latina; Jos. Kraina
je bil suspendiran za eno leto in
ves ta čas se mora "pokoriti" z
agitacijo med črnci, če hoče priti
nazaj. Vsi so bili obtoženi "be-
lega šovinizma", ker niso pustili,
da bi bila v restavraciji Jugoslo-
vanskega delavskega doma naje-
ta zamorka za natakario.

Slavkovni val med delav-
ci GWA na vzhodu

Bore se proti novi stradalni po-
litiki vlade z večjim uspehom

New York. — (FP) — CWA
daje koncesijo za koncesijo de-
lavcem, ki so se v tej državi za-
teklili k stavkam proti redukcij-
jam plač in delovnika. Stavke se
vrše v osmih okrajih proti no-
vemu "aranžu", ki daje prili-
ke družinskim očetom komaj do
\$9.60, kar je največji tedenski
zaslužek.

Največ stavk se vrši za zviša-
nje plače na 50 centov na uro in
30 ur dela na teden. V okraju
Chemung je 200 delavcev pristalo
na kompromis — na 45c na
uro. V okraju Onondaga je 7.
500 delavcev izvajalo 24 ur de-
la na teden. V okraju Genesee
jih stavka 600, v Cayuga okraju
900.

Stavkarji so zadnji teden po-
slali v Washington do relifnega
direktorja Hopkinsa tudi drpu-
tacija. Zahtevajo federalno p.d-
poro, tudi za časa stavke.

V Shamokin, Pa., je zastav-
kalo 1000 delavcev, ko so prele-
li na plačini dan redukcijo brez
vsakega naznanila.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beleške iz raznih krajev

Komunisti so vabili ...

Milwaukee, Wis. — Prošli teden
je bil v Prosveti priobčen dopis,
v katerem se je dopisnik prito-
ževal zaradi odklonitve komuni-
stičnega vabila na proslavo Pr-
vega majnika po "nekem" dru-
štvu.

Dopisnik ima prav, da se prito-
žuje glede razdora v delavskih
vrstah, toda predno je napisal
dotični dopis, bi se moral vsaj
nekoliko natančneje poučiti o na-
ših "sodrugih" iz komunističnih
vrst.

Kakor vsako leto, tako so tudi
letos skušali ti veliki radikalc
doseči "enotno fronto" na dan
delavskega praznika s tem, da
razbijajo naše socialistične vrste
preprečijo ali pa vsaj oslabi-
jo demonstracijo, ki jo je orga-
niziralo vodstvo naše stranke.

Če bi dopisnik poznal podlo
dejanje, katerega so komunisti
izvršili na dan velikega shoda
socialistične stranke v New Yorku,
ko se je zbralo nad 30.000
socialistov, da protestirajo proti
krvniku Dollfussu, bi gotovo ne
pisal dotičnega dopisa. Če se pri-
stavi stranke, katere se imenuje
delavska, ponižajo tako daleč, da
s silo razbijajo veliko demonstra-
cijo, ki je naperjena proti bur-
žaski tiraniji in se pri tem po-
služujejo takih podlih dejanj, je
to dovolj jasen dokaz, da so pri-
stavi take stranke ali veliki hi-
navci ali pa duševni reveži.

Boj milvauskih kakor tudi
vseh drugih komunistov v Ame-
riki je naperjen v prvi vrsti pro-
ti socialistični stranki. Te vrste
ljudje niso toliko pošteni, da bi se
posluževali zdravih argumen-
tov, da bi nastopali tolerantno
ter potomi poučnega, recimo iz-
obraževalnega delovanja dokaz-
ovali morebitne napake v takti-
ki socialistične stranke. Ne, ti
ljudje se poslužujejo vseh mo-
gočih podlosti in to pri vsaki prili-
ki. V Milwaukeeju so dosegli
potom svojih podlih napadov to-
da jih sedaj ne upošteva noben
pameten človek, ki zna rabiti
svoj razum. Laži, katere trosijo
glede župana Hoana in drugih
voditeljev kakor tudi o stranki
vobče, so tako prozorne in podle,
da vzbujajo smeh celo pri otro-
cih. Če bi bila taktika teh lju-
di vsaj deloma na zdravi podla-
gi, bi ne vladal v njih lastnih
vrstah tako silen razdor, bi se
sami ne čepili na pol ducata
"frakcij", od katerih je ena bolj
zmešana kot druga. Če bi bila
njih taktika, oziroma če bi bili
njih nazorji zdravi, bi ne izgubili
vseh številnih postojank, katere
so imeli pred nekaj leti med sko-
ro vsemi narodnostmi v našem
mestu. Njihovo gibanje ne bi pri-
šlo tako daleč, da obstoji sedaj
samo iz male skupine klepetav-
jih ljudi, kateri so se slučajno
načeli nekaj fraz iz raznih ra-
dikalnih knjig in brošur, katere
ponavljajo kot papige, ne da bi
vsaj deloma upoštevali zakone
razvoja ter dane razmere, okol-
ščine in meje, v katerih se vse
to razvija.

Če bi imeli komunisti odkrito-
srčne namene, bi skušali doseči
s socialistično stranko kompro-
mis glede praznovanja Prvega
majnika. Oni so zadnjih par let
videli, da se socialistične demon-
stracije udeležijo po deset tisoč
ljudi ali več, ter da so oni v o-
gromni manjšini. Toda namsto
tega skušajo razbiti socialistične
vrste s tem, da pošiljajo svoje
pristaše na seje raznih podpor-
nih društev in strokovnih orga-
nizacij ter z zahrbtnim delova-
njem skušajo preprečiti, da bi se
članstvo udeležilo socialistič-
ne proslave.

Ze par let se je pripetilo, da
so komunisti sklicali za časa so-
cialistične povorke shod v Red
Arrow parku sredi mesta, kjer
so potom svojih strupenih izru-
hov napadali socialistično stran-
ko, posebno pa še naše vodilne
sodruge. To imenujejo ti fana-
tiki razredni boj. Medtem pa kri-
čijo o enotni fronti proletariata!

Dogodki v Nemčiji in Avstriji
so dali komunistom povod, da
kazejo na napake socialdemo-
kratov v teh dveh deželah, kate-
re socialisti širom sveta prizna-
vajo, kakor jih priznavajo sami
voditelji v Nemčiji in Avstriji.
Toda katero gibanje, zasnovano
na tako široki podlagi, je bilo še
kdaj brez napak? Kje pa je bilo
dotičnih pet ali šest milijonov
nemških komunistov na Can-
tističnega pokolja v Nemčiji?
Pred polomom so metali social-

demokratom polena pod noge.
Dokler je bil še čas za to, so od-
klonili vsako sodelovanje, vsake
solidarnost s socialdemokrati, to-
da, ko je bilo že vse izgubljeno,
so hoteli proglasiti generalno
stavko. Socialdemokrati so jih
pozivali, naj delujejo z njimi za
ohranitev tega, kar si je delav-
stvo pridobilo potom tako tež-
kih bojev. Njih namen je bil, da
si na podlagi te svobode, kolikor
so se uživali pod republiško
vlado, pridobijo še več svobode
in še boljše pogoje, toda komu-
nisti so hoteli imeti vse naen-
krat in so zgubili vse naenkrat.

Tudi na Dunaju ni bilo komu-
nistov nikjer, ko so socialdemo-
krati umirali na barikadah, ka-
kor jih sedaj ni nikjer, ko se ti-
sti socialdemokrati borijo z orja-
škimi silami za zopetno pridobi-
tev izgubljene svobode, katero
jim je nudila prejšnja republi-
čanska vlada.

Komunisti so kričali glede na-
pake angleške delavske stranke
in baš ta stranka stoji sedaj
pred končno, odločilno zmago.
Napadali so in še napadajo
škandinavske socialdemokrate
kateri so deloma že izvajali
svoje zmage in stojijo skoro že
na vrhuncu moči, toda ne upo-
števajo pa dejstva, da so bili baš
komunisti tista sila, ki je pre-
prečila v škandinavskih deželah
še večje delavske zmage in to po-
tom svojega radikalnega delo-
vanja.

Komunisti vidijo vse napake
samo ne one svojih sodrugov na
Madžarskem, v Italiji, Bolgariji
in drugod, kjer so v vsakem slu-
čaju baš oni omogočili zmago ti-
ranije in povzročili razmere,
v katerih je vsako delavsko giba-
nje nemogoče.

Komunisti so kakor Burbonci
— ničesar se ne nauče in ničesar
ne pozabijo. Njih pojmovanje
razrednega boja sestoji iz
zmesitv teoretičnih fraz, praktič-
nega udeleževanja pa ne znajo
in ne bodo nikdar znali upošte-
vati, predvsem pa se ne bodo ni-
kdar naučili razumeti dejstva,
da taktika, ki je mogoče dobra
za Rusijo in bi bila dobra ali u-
mestna za balkanske dežele, ni
uporabljiva v modernih kapita-
lističnih državah s trdno organi-
zirano in do zob oboroženo bur-
žuazijo. — Fr. Novak (16).

Vabilo na shod

West Allis, Wis. — Mnogo je še
ugibanja, kdaj bodo delavci do-
segli enakopravnost. Nekateri
menijo, da smo delavci enako-
pravni v volilni koč, ko naši gla-
sovi prav toliko štejejo kot gla-
sovi drugih. Dogajalo se je in
se še dogaja, da volilci oddajo
svoje glasove tistemu, ki največ
oblubi in pri tem so dostikrat
prevarani.

Spominjamo se še, da so volil-
ci drveli za pok. predsednikom
Wilsonom, ko je obljuboval, da
bo razbil trupe, vemo pa tudi
da tega ni storil. Dalje je oblju-
boval, da se Amerika ne bo ude-
ležila krvavega klanja v svetov-
ni vojni, če bo ponovno izvoljen;
zgodilo pa se je ravno obratno
in posledice "nevtiralnosti" so še
danes vidne.

Prišel je Coolidge, ki je dal
dober zgled drugim s svojo mo-
čednostjo. Pokazal je, da se da
narediti mnogo dobrega za de-
želo, če predsednik molči. Za njim
smo dobili Hooverja, ki je govoril
da so Združene države na take
trdni podlagi, da je govorjenje
o slabih časih nesmiselno, kajti

to vse je le domišljija nezado-
voljnih socialistov in drugih
prekucuhov.

Sedaj je na krmlu ameriške
vlade predsednik Roosevelt, ki
nam je dal "new deal". R. Can-
non, demokratiški kongresnik, je
nedavno rekel, da je Roosevelt
izmed vseh predsednikov, ki jih
je imela republika, najslavnejši
in njegova moč je večja od Sta-
linove in Mussolinijeve. Menda
zato, ker ima Roosevelt dikta-
torsko oblast, da je določil de-
lavcem minimalno plačo 40 cen-
tov na uro v severnih državah, v
južnih pa celo 28 centov. Sedaj
ko vidi, da delavci pri beraških
plačah stradajo, pa apelira na
delodajalce, naj jih zvišajo.

Na obljube se ni zanašati, kaj-
ti pri vseh obljubah delavstva
še vedno trpi pomanjkanje in c-
kaki enakopravnosti sploh ni go-
vora.

Lokalni politiki izrabljajo na-
rodnost za dosego svojih name-
nov. Kričijo, da bi bili lahko po-
nosni, če bi imeli našega človeka
v javnem uradu, čeprav bi bil te
Dollfussovega kova. Čas je že
da bi se delavstvo spametovalo,
da bi znalo razločevati med kan-
didati starih korumpiranih
strank in kandidati, ki jih posta-
vijo v socialistični stranki orga-
nizirani delavci. Predvsem je po-
trebno pojasniti, da so sociali-
stični uradniki odgovorni za svo-
je delo stranki in delavstvu v
splošnem, ne pa bankirjem in tr-
govskim zbornicam. Ako se člo-
vek hoče seznaniti s soc. urad-
nikom, ga lahko najde na delav-
skih shodih in med delavskimi
skupinami.

Tu imamo sedaj priliko, da iz-
volimo socialiste v šolski odbor.
Pri primarnih volitvah sta dobi-
la nominacijo dva kandidata na
socialistični listi. To sta Pauline
Bernhardt in Arthur A. Schmidt.
Prva je članica šolskega odbora
že šest let, drugi pa je naobra-
žen sodrug in sposoben za delo
v uradu, v katerega kandidira.
Volitve, ki se vrše 3. aprila, so
velike važnosti, kajti če izvolimo
tadva kandidata, bodo imeli so-
cialisti večino in se bo marsikaj
izboljšalo v prid delavskemu raz-
redu. Dolžnost vseh, ki stremijo
za boljše človeško družbo, je
da glasujejo za tiste kandidate,
ki mislijo z nami.

Imeli bomo tudi več shodov,
na katerih bodo nastopili social-
istični kandidati. V četrtek
29. marca, bomo imeli shod v
Kraljevi dvorani. Na rojake ape-
liraj, da se ga udeleže v veli-
kem številu. Govorniki bodo na-
vedeni v letakih, ki bodo razne-
šeni pred shodom.

Frank Matkovich, 104.

Prireditve pevškega društva
Alliquippa, Pa. — Hrvatsko pev-
sko društvo Jadran priredi na
velikonočni ponedeljek, 2. aprila,
ob 7. večer veliko plesno zabavo
v dvorani Nikola Plodince.
Isti večer bomo videli tudi film,
ki smo ga dobili od paroplovne
družbe Cunard Line. Ta film ka-
že potovanje iz New Yorka do
Zagreba in slike vseh važnejših
mest naše stare domovine.

Pripravljalni odbor je pridno
na delu in bo skrbel, da se bodo
posestniki dobro zabavali. Vabi-
mo torej Hrvate, Slovence in Sr-
be, da se te zabave udeleže v ve-
likem številu. Film bo nedvomno
zanimal vsakega, ker nam bo po-
kazal domače kraje, katere smo
zapustili pred leti. Na svidenje
na prireditvi pevškega društva
Jadran! — F. Staničak, član.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Chisholm, Minn., Naročnica.
— Potreben je popoln podpis.

Pismo iz Clevelanda

Nekaj o naši "kulturnosti" v
metropoli. — Namesto Can-
karja pride na "kulturni vrt"
škof Baraga, kar je pravilno!
— Zraven naj še postavijo
škofa Hrena!

Pred nedavnim je bil priob-
čen v Ameriški Domovini dopis
neke rojakinje, ki sliši na ime
Rose Zupančič in ki je v tem
svojem dopisu protestirala pro-
ti temu, da bi na nam podeljeno
filko sveta v Rockefellerjevem
parku postavili soho Ivana Can-
karja, ter se je ogrevala za to,
da bi tjakaj postavili kip škofa
Friderika Barage in po možno-
sti še kak ducat "bolj zaslužnih"
Slovencev kot je bil Cankar. Ob
ta dopis, ki je nedvomno dobil
blagoslov šenklerskega papeža
brez tiare Lojzeta in sploh cele
črne garde, se je spotaknil v
Enakopravnosti neki Janko
Bambič, ki je vse skupaj teme-
ljito osmislil. To naši črni gar-
di seveda ni bilo niti malo všeč
in urednik Lojze je v njenem
imenu glasno protestiral v dveh
uredniških člankih, s katerima
je ponovno potrdil našo trditve,
da vlada v gornjem nadstropju
uredništva A. D. popoln ban-
krot.

Lajze je v svoji sveti razka-
čenosti, ki mu je popolnoma skr-
hala uma svetli meč, srdito mla-
til po Enakopravnosti in njenih
dopisnikih predvsem zaradi te-
ga, ker pišejo samostalniki "bog"
z malo začelnico, kar je po nje-
govem mnenju strašen zločin,
blasfemija in ne vem kaj še. U-
redniku Lojzetu je sicer gotovo
vseeno, kakšno začelnico kdo
rabi pri pisanju "boga", toda
on misli, da bo na ta način lahko
nahajeval slovenskemu Rimu
vdane ovčice proti našemu na-
prednemu elementu, kar seveda
ni lepo niti pošteno, temveč hu-
dobno in podlo; no, Lojze se ne
briga za etiko in poštenost v
žurnalizmu, njemu je glavno, da
doseže svoj namen, pa če so
sredstva za dosego tega namena
še bolj nečedna. Vendar pa je
to pot izbral zelo slabo orožje,
katero je poleg tega sukal tako
nerodno in bedasto, da se mu
morajo smejati tudi tiste ovči-
ce, katerim je fašistični Vatikan
pustil vsaj še trohico sposobno-
sti za mišljenje. Stvar, ki je
prav tako bedasta kakor je na-
men zloben, vzbuja v človeku
nehote vprašanje, kako je mogo-
če, da se najdejo med nami
ljudje, ki so pripravljeni poži-
rati in odobravati take perverz-
ne izrodke bolnih možgan, ka-
kršnih človek ne bi pričakoval
niti od bolnikov v umobolnici?

O vprašanju "kulturnega vr-
ta" je te dni spregovoril tudi
znani fanatični črnogardist Jo-
že Grdina, ki je v svojem dopi-
su v A. D. z dne 21. t. m. povda-
ril tole: soho Ivana Cankarja so
nam poslali, ne da bi narod za-
njem vprašal; "narod ni izbiral,
naroda se ni vprašalo," ali hoče
Cankarja ali na pr. škofa Bara-
go, ki je po Jožetovem mnenju
storil za slovenski narod precej
več kot Cankar; Hrvati in Srbi
bodo postavili v "Jugoslovan-
skem kulturnem vrtu" spomeni-
ka dveh škofov in Slovence
seveda ne smemo napraviti na
ameriško javnost vtisa, da ni-
mamo nobenega škofa v svoji
zgodovini; Baraga spada v "kul-
turni vrt" in Jože je grozno vnet
zagovornik te ideje; naši na-

prednjaki se nočejo briga-
idejo "kulturnega vrta",
po zadržilo samega Jo-
komeidija.

Jožetovim ugotovitvam
sproti je treba postaviti
ugotovitve: zadeva "Jugoslo-
skega kulturnega vrta" je
vse od svojega početka na-
farsa in večina ljudi, ki
zavzela za uresničenje te
je to storila iz golih opo-
stičnih nagibov in iskavi-
njih iskrenosti bi bilo brez-
no delo; napredni elemen-
slutit, zato se je držal ro-
rano, in danes ve, da ga
niso slepile. Govorice
rodu" in njegovi "izbiri"
tanje peska v oči; dejstvo
reč je, da imamo skupino
stavnikov klerikalizma, ki
nuje sama sebe "narod" in
ni; da bi moral narod vzeti
ko njeno izbiro za svojo.
Baraga: postavite ga tja, če-
čete, saj vam nihče ne bo
Napravite še eno božjo po-
vam bo imenitno služila kot
pagandno sredstvo tudi v
ni politiki koritarstva!
Cankarja ugotavljam, da
kar res ne spada na prostje
je zaviti v meglo hinavstva
iskrenosti in koristolovstva
stavite tja "kogarkoli, le
ne, ki je v svojem življenju
verno ljubil svoj majhni,
ževani in teptani narod,
bolje ni mogel in ki je tak
izprosnost sovražil pijavke
naroda kmetov in delavce
živi v senci Triglava, Gri-
cev, Gorjancev, Nanosa in
horskih vrhuncv! Njemu
bilo prijetno tamkaj — na
zaplati sveta v Rockefeller-
parku. Bolje je, da ga iz-
nam, da mi njegovi sohi
mo primernejšo mesto. T-
pravite — saj mislim, da bo
storili z velikim veseljem,
soha ubogega Cankarja v
vsem videzu hudo peče —
pa mirno nadaljujte svoje
medijo s "kulturnim vr-
brez njega.

Kaj bi se spotikali ober-
se norčevali iz njega, ki
niti ne more!

Ivan Jontez-Podgoričan,
Pripis: — Ker že naši kle-
ci na vsak način hočejo
škofe v "kulturni vrt", jim
jem, da vpoštevajo tudi
Tomaža Hrena, ki se je p-
vil pred zgodovino s tem
je uničeval na grmadah
slovenske knjige, kar je
dvomno bilo jako "kul-
dolo in naši kulturi v "ko-
— I. J. P.

Zmaga krojaške or-
zacije v Clevelandu

Velika neunijska firma se
la po enem letu boja

Cleveland, O. — Velika
ška firma Joseph & Feis-
pri kateri dela nad 1600
cev, je po kratki pa mili-
stavki kapitulirala pred Am-
mated Clothing Workers u-
To družbo je unija na-
vala več let in od zadnjega
ja vodila intenzivno kam-
pa za organiziranje. V pro-
kampanji pred nekaj
družba zaprla tovarno za tr-
sece in uspela v svojem
nijskem boju. Tudi v
kampanji je zagrozila, da
mestila tovarno iz Clevel-
Tega blufa sicer ni izvedla,
dar pa je odslavila več de-
radi unijskih aktivnosti. Je
pred par tedni odslavila
Melba, so delavci zastavili
odstotno.

Na posredovanje pokraj-
ga delavskega odbora je
pristala na referendum.
Izpadel 1216 glasov za kro-
unijo in 402 glasov za kom-
sko unijo. Amalgamated
sedaj loti Richman Bros.,
med zadnjimi antiunijskimi
njavami v tej industriji.

Ickes odpovedal stanovan-
posojilo

Washington. — Notranji
nik Ickes je te dni nekaj
ni odpovedal vladno posojilo
znesku \$24.000.000 za gra-
stavanje. To je storil, ko
prišel na sled, da je prišel
načrtov za izpeljavo. Tudi
ni, ravni, ki najbolj poruš-
čelnih stanovanj po zmer-
nah, bi od tega projekta se
li nobene koristi, je rekel

Železniška nesreča pri Dubuqueju, Iowa. Dva železniška delavca sta izgubila življenje.

LEONHARD FRANK

KARL IN ANA

Prevedel MILE KLOPČIČ

Imela sta mesto, ljudi, travnike, zrak, gozd, ker sta imela drug drugega.

Po enem teh sprehodov vzdolž železniške proge — goli telegrafski drogovi, ki so kakor korakali v daljavo, so se jima zdeli lepi —, je Marija priokala k njima v sobo:

Mož njene sestre je bil prišel s fronte na dopust, strmel v ključavničarjevega sinčka, poslušal pojasnjevanje svoje žene, brez odgovora spet odšel skozi vrata in se odpeljal s prvim vlakom nazaj na fronto.

Vsi trije so sedeli pod svetlobo za mizo. Marija je jokala. Stegnila je dlan. Ana je položila vanjo roko.

"Saj si nismo mislili, da bo vzel tako za hudo."

Ana je pogledala njega, pogledala Marijo: "Kaj naj bi bil storil?" Čutila je svoje srce v vratu in še ni vedela, zakaj. "Saj je vendar njen mož."

"Ko se je vrnil mož Moserjeve, se je Fric — s katerim je živel — odšel. Kakor se pač spodobi. Ali pa gospod Häusler! Ze tri tedne je doma; poštni pomočnik pa še zmerom stanuje pri njih, ker ne najde nobene sobe. Zdaj stanujejo vsi trije skupaj v eni sobi," je rekla Marija še vsa v solzah.

"A gospod Lienert je svojo ženo skoroda ubil. In zdaj sta narazen... Ti jemlješ te stvari lahko, prelahko, Marija."

"Saj so vendar tudi razmere, razmere so vendar tudi krive... Toda on se povrne. Ni dvoma; povrne se. Jaz, Ana, jaz se mu vržem okrog vratu."

"Vsi tri skupaj, praviš, vsi trije v eni sobi?" Pogledala je njega, Karl še ni bil rekel niti besede. Njegove oči niso bile v sobi. Zdaj je vedela, zakaj ji je srce tako razbijalo.

"Kratkoma okrog vratu! In potem bo spet dober." Njen lepi obraz je že žarel. Jamci na licih sta se spet pokazali.

"Rihard, kako bom skuhala. Smem, Ana?"

Pogosto se je dogajalo, da se je Marija že spet smejala, ko so bili drugi še žalostni, in že ihtela, ko so se drugi še šalili. Dogodki so zgrabili Marijo močno in naglo. In prav tako naglo je bila spet na površju. Bilo je z njo kakor s plutovino, ki jo vsak val vzame in ki jo tudi najhujši val ne more pogoltniti.

Njegove oči so bile še polumerom v steni med Evropo in Azijo. Ana je položila dlan na vrat, kjer ji je razbijalo srce.

Na okenski polici je bil pričvrščen majhen prismoj. Težja dela in struženje je opravljal na stroju v tovarni, pilil in sestavljal pa je po delu doma. Izdeloval je končni model v originalni velikosti. Bil je manjši od deske pesti.

Ze v načinu, kako je nazadnje vstal, razpoložil dele svojega modela po polici, izbral pile in se lotil dela, je čutila Ana, da se bo umaknil le smrti.

Vzdrgetaje sta začutila, da se ju je perot usode dotaknila. Tako sta ležala to noč, združena in s srcem srcu izročena od usode, ki jima je lahko prinesla življenje in smrt: ločitve nikoli. Nobene krivde se nista zavedala.

Osem dni kasneje je prejela Marijina sestra od vojaške oblasti sporočilo, da je njen mož pred šestimi dnevi padel.

Marsikateri dvorišni stanovalci, ki niso bili rekli poprej nobene žale besede, so zdaj dolžili sestro. Pavke so kričali za njo. Svojejo moža je poglala v smrt. Prejemala je sramotilna pisma. Zavedajoč se se krivde, je ključavničar strmel srepo naravnost predse, kadar je zjutraj ali zvečer prečil dvorišča. Tudi zgoraj so govorili samo najpotrebnejše. Ze-

na je opravljal svoje delo. Tedni minejo, preden se preko takega žalostnega dogodka znajde življenje spet v svojem običajnem toku.

Kmalu so se sostanovalci spet pozdravljali s ključavničarjem na stopnicah, in sestre so same še ob izrednih prilikah očitali, kakšna je. Na primer takrat, kadar se je hotela poslužiti svoje pravice do pralnice, katere uporaba je bila že stalen povod za pričkanje med strankami.

Dalji je trajal boj med obema fantoma in vso ostalo otroško tropo. Vsač dan po večkrat sta se z njimi stepla, braneč svojo mater pred psovko, s katero so ju zmerjali iz vseh kotov in vrat: "Tvoja mati je koruznica!"

Ana je stala pred odprtimi predalom. Ležala je na divanu, nevede vstala, šla k predalu in je stala zdaj tu, strmel v predal in ni vedela, zakaj. Šele ko je orumenelo dopisnico, na kateri je bila vojaška oblast pred štirimi leti sporočila, da je Rihard padel, držala se v rokah, jo je spreletel vroč udarec skozi vso telo. Njene oči so brale.

Toda — saj mora vendar vsak hip stopiti skozi vrata, je pomislila v nenadni zgroziti areče. "Veste nemara tudi, kaj sem doživela pred svojo poroko, kot mlado dekle in kot otrok?"

Ah tako, to je bilo takrat!... Da, vedel je vse. Več kot kdorkoli na vratu, več kot je vedela ona sama o sebi. Pač zato, ker jo je imel tako zelo rad. Samo njega hoče, vse svoje življenje samo se njega. Kaj drugega sploh ni bilo mogoče, na kaj drugega sploh ni mogla niti misliti.

Tu je bilo nekaj pred mnogimi leti, mnogimi leti, v daljni preteklosti. "Padel dne 4. septembra 1914." In od tistega je ostalo še tole. Tale dopisnica. Je bilo to res tako? Toda — saj je vendar rekel, da se vojaška oblast moti... V čem se neki moti? V čem? Da je on njen mož? Ali v čem drugem?

Nenadoma je bila tako trudna v glavi in udih, da se je morala opirati na robove pohištva, da je lahko prišla do divana. Padla je in takoj zaspala.

Udarilo je šesto in sedmo uro. Spala je globoko in brez sanj, vse mišice in udje so bili sproščeni. Pismonoša pred vrati je prijel medenasto zaklopko in porinil pismo skozi razporek.

V tej stotinki sekunde se je sen začel, planil je v sproščeno, kakor udari prvo grmenje v tišino. Prevzeta od strahu je planila kvišku, šla k vratom. Na tleh je ležalo pismo, Rihardovo pismo. Ni ga mogla dvigniti, ker je bilo s štirimi žeblički pritrjeno na tla.

Potemtakem ga sploh ne morem brati. To je dobro. Ne brati. Sam naj odpre pismo. Saj mora vsak čas priti... Toda potem je vendar vse zgubljeno, če ga bo bral. Kako strašno! Vse, vse proč!

Šla je po klešče, pokleknila, izruvala tri žeblice in se tri dolge žeblice. Zmerom so tičali štirje žeblici v pismu. To je dobro. Živa duša ne more odpreti pisma. Pomirjena je legla, da bi spala dalje, in se prebudila.

Saj to so bile samo sanje, da je pismo pritrjeno. Tam na tleh je ležalo. Samo sanjalo se mi je. Samo dvigniti mi ga je treba. Šla je spet k vratom, pogledala dol na pismo in hkrati zagledala Riharda, ki je iznenadoma stal pred nevidno, do neba segajočo svetlobno steno. "To je stena, ki je ni," je rekla.

Rihard je bil brez glave, pogledal jo je z očmi, ki jih ni bilo, in rekel z usti, ki jih ni bilo: "Daj mi vilice."

(Dalje prihodnjic.)

Andrew Vidrieh (Johnstown):

Cerkniško jezero in okolica

(Nadaljevanje.)

Slivnica je sedaj najvišja gorazelo zožena Notranjske, ki je po vojni zgubila nad polovico svojega ozemlja z divno Postojno, Vipavo, Idrijo in Ilirsko Bistrico vred. Ako pristajemo še Primorsko, sosedno Istro ter Goriško, tedaj se šele zavemo, da je slovenski rod izgubil najboljše del svojega zavednega ljudstva. Zabarantali so ga nezmožni srbski diplomati na mirovni konferenci, na katero so imeli edini izmed Jugoslovancev dostop. Njih sveta dolžnost je bila do skrajnosti in krepko zagovarjati to ozemlje, ki bi bilo za Jugoslavijo sedaj največjega življenskega pomena. Niti Wilsonove meje, katera bi bila ohranila Reko, del Istre in skoro vso Notranjsko, niso hoteli dovolj podpirati. Ko je bilo vprašanje glede tega ozemlja na dnevnem redu, je bil odgovor srbske diplomacije: "Naj gospodje uredijo po svoje, ker oni najbolje vedo, kako bo prav."

Tako so vsaj poročali ameriški časopisi za časa mirovne konference. Italijanski diplomati so tako dobili "škarje in sukno" in v rapalski pogodbi so zarezali daleč izven Wilsonove meje, v notranje slovenskega ar-

ca. Srbija je bila zadovoljna s

par puščavami v Macedoniji in s

tisoč hajdukov zaostalega balkan-

skega ljudstva, ki ji sedaj

povzročajo sive lase. V svoji

nezmožnosti so s tem ustvarili

"irredento" kar na dveh stran-

neh. Upravičeno se sodi, da so

se srbski diplomati bali zdru-

ženja z zavednim ljudstvom. Bali

so se, da bi izgubili nadvla-

do nad kulturnimi Slovenci in

Hrvat. Mojemu tovarišu, ki me

spremlja in je tudi sin nekdanje

Notranjske, se utrne solza, ker

preko vrhov, dasi ni velike da-

ljave, ne more videti svoje rojst-

ne vasi, a domov si ne upa. On

želi, da si ogledava še ostale

zanimivosti in krasote.

Po par minutah hoda že sto-

jiva na "Koželici", na senozi, ki

se vzpenja po strmih doli

proti vasi Martinjak. Krasen

razgled se nama nudi na vso

ravnino. Jezero, vasi in obšir-

no, pisano polje leži pred nama

kakor na krožniku. Tik pred

nama vidiva veliko, široko in

nekdanje razpito brezno, okrog

katerega so se v davnih

časih baje zbirale "čarovnice"

iz vseh delov tedanje Slovenije.

Tu so menda imele svoj večerni

sestaneček, ko so prijezdile po

zraku na svojih metlah od vseh

strani. Vrag jih je nosil celo iz

Štajerske in Koroške. Gorje

ženski v tedanji dobi, če je bila

obtožena čarovništva! Marsika-

tera je storila mučeniško smrt na grmadi, če ni imela dovolj obrambe pri tedanjem babjevernem ljudstvu. Sodilci niso poznali usmiljenja z žrtvijo. Tedajna duhovščina bi te grozne zmote lahko preprečila, a jih je še podpirala, če jim je bila žrtve na poti. (Poleg drugih omenja to brezno tudi dr. Ivan Tavčar v zvezi z nekim procesom, ki se je vršil v Skofji Loki, v svoji "Visoški kroniki".)

Nekoliko nižje je "Gradišče", planota z obrisom v polkrogu. Oster rob ne more biti naroden pojav. Pravijo, da je bila tu obrambna rimljanska postojanka in opazovalnica za zapadno-severno stran. Sledove "prečne poti", ki vodi od studenca Marije Magdalene na to planoto, je še dobro poznati. Neki človek, ki je iskal "šac", je v več krajih kopal in prišel do starega zidovja kak meter globoko. Stari ljudje so vedno šepetali o ogromnem bogastvu, ki se nahaja v obokanih shrambah pod zemljo in katere so nedostopne radi pazljivosti nevidnih duhov. Kot otroci smo se hoteli o tem prepričati, zato smo tolkli po zemlji z debelimi koli in kamenjem in res je odmevalo kot bi bila votlina pod nami.

Pod "Cvingarjem" je skalnata stena, na kateri je kakih 20 kvadratnih metrov ravnine. To je bil signalni prostor v turških časih, kjer so zažigali kresove, katerih svet je bil viden daleč po osrednji Notranjski. Kresovi so opozarjali ljudi, da se bliža nevarnost, da naj se poskrrijejo in rešijo kar morejo. Oznanjevali so prihod turških ropateljskih kohort, ki so pomenile smrt in uničenje že itak bornega obstanka naših pradedov. Se danes zažigajo kresove na tem mestu na kresni večer, v spomin na nekdanje čase.

Po stezi preko "Kroga" dospemo po pol uri hoda v dolino. Šumenje in ropotanje mlinov in žag ter velika skladišča raznovrstnega lesa nas že od daleč opozarjajo, da se ljudstvo poleg poljedelstva in male domače obrti povečini bavi z lesno trgovino. S hriba opazimo velike kamenite stavbe in zidovje takozvanih taborov, ki obdajajo veliko cerkev z ogromnim zvonikom na vzvišenem holmu, okrog katerega so na gosto posejana stara kmetijska poslopja. Nekatera poslopja so skozi večstoletno dobo ohranila svojo prvotno obliko.

Protestne demonstracije 3000 poštnih nameščencev v New Yorku proti vladni politiki vanja plač in odslavljanja delavcev.

časih, kjer so zažigali kresove, katerih svet je bil viden daleč po osrednji Notranjski. Kresovi so opozarjali ljudi, da se bliža nevarnost, da naj se poskrrijejo in rešijo kar morejo. Oznanjevali so prihod turških ropateljskih kohort, ki so pomenile smrt in uničenje že itak bornega obstanka naših pradedov. Se danes zažigajo kresove na tem mestu na kresni večer, v spomin na nekdanje čase.

Po stezi preko "Kroga" dospemo po pol uri hoda v dolino. Šumenje in ropotanje mlinov in žag ter velika skladišča raznovrstnega lesa nas že od daleč opozarjajo, da se ljudstvo poleg poljedelstva in male domače obrti povečini bavi z lesno trgovino. S hriba opazimo velike kamenite stavbe in zidovje takozvanih taborov, ki obdajajo veliko cerkev z ogromnim zvonikom na vzvišenem holmu, okrog katerega so na gosto posejana stara kmetijska poslopja. Nekatera poslopja so skozi večstoletno dobo ohranila svojo prvotno obliko.

To je Cerknica, nekdanji "Circinum", trg, ki je imel po ljudskem štetju pred svetovno vojno nad 1600 prebivalcev. V dobi turških vpadov je trg nudil zavetje prestrašenemu prebivalstvu. Ropateljski Turki, ki so večkrat navalili na Cerknico, so mnogokrat odšli z razbitimi glavami. Oglejmo si nekoliko starinske spomenike, ki so si jih zgradili naši pradedje sami v svojo lastno obrambo, ker jim država v tedanji dobi s svojim vojaštvom sploh ni nudila nikake zaščite.

Preko mosta zavijemo na desno po takozvani "Mali gasi" navzgor. Tu občudujemo celo vrsto hiš z debelim zidovjem in še večinoma s slamo kritih. Stoji ob precej strmim obronku tesno druga ob drugi. Med njimi ni niti toliko prostora, da bi se posamezen človek mogel preriniti skozi. V ozadju so živinski hlevi in druga gospodarska poslopja, ki pa so težko dostopna z nasprotni strani. Hiše imajo obširne obokane veže, skozi katere se pride v razne čumnatne in do hlevov.

Čeprav ni manjkalo ravne zemlje, so ljudje postavljali svoje domove po obronkih tesno skupaj, ker so bili v vednem strahu pred napadi. Mnogokrat so hiše zažgale maščevalne turške čete, a niso pa pogorele do tal. Ko je nevarnost minila in so ljudje prišli iz svojih zavetij in skrivališč, so si z medsebojno pomočjo v kratkem spet uredili svoje domove. Le strehe in njih ogrodja so nova, zidovje teh hiš pa je staro več stoletij.

(Dalje prihodnjic.)

Pozna se

"Kako gre z mojim fantom v šoli, gospod učitelj?"

"Ze gre, gospod Cvirn, saj se še dosti dobro uči, samo veliko napako ima: rad laže."

"Tega pa ne razumem. Moja žena vendar ne laže, mene pa ves dan doma ni..."

Novodobna vladnost

V tramvaju prepusti neki gospod starejši dami sedež. Pri priči ga zasede neki gospod, ki je stal v bližini.

"Prosim, vstanite", ga pozove kavalir, "svoj prostor sem odstopil gospe."

"Ze prav," odgovori drugi, "ta gospa je moja žena."

Agitirajte za Prosveto!

"LOHENGRIN"

Elisabeth Rethberg, zgoraj; Artur Bodansky, sredi; Maria Olszewska, spodaj.

Kadarkoli pojem Elso v Wagnerjevem "Lohengrinu" — pravi Elisabeth Rethberg — se vedno spominam svojega prvega nastopa na odru. Nastopila sem v "Lohengrinu" v Kraljevi operi v Draždanah. Tedaj seveda nisem pela Else. Imela sem vlogo dvorjanice. Bila sem tako razburjena in nervozna, da se mi je zdelo kot da bi bila vsa moja karijera odvisna od tega nastopa.

Tedaj mi še ni bilo vladset let. Živela sem pri stariših ter se učila petja.

Pela sem pri domačih zabavah ter včasih v cerkvi. Nekoč me je slišal kapelnik Franz Reiner in me angažiral za opero.

Nihče ne more opisati mojega veselja. Niti stariši mi niso verjeli, dokler ni oče v mojem imenu podpisal pogodbe. Bila sem namreč premlada, da bi jo smela sama podpisati.

Opera, ki je bila broadcastana v soboto iz Metropolitan Opera House pod pokroviteljstvom iz-

delovalcev Lucky Strike ima tri dejanja.

Začne se s preludijem eno najkrasnejših del jevega ženija.

V drugem dejanju je aka scena v Ortrud-Tel duet Else in Ortrud ter na procesija v cerkev.

V tretjem dejanju je nejša "Poročna koračnica" sno je tudi slovo Loheneveste.

Značilno je, da je bil "grin" prvič predvajan maru leta 1850, njegov telj Wagner ga je pa leta 1861, kajti ves tisti bil politično izgnan iz

Poleg Elisabeth Reth je pela vloga Else, so Lauritz Melchior, Loh Gustav Schuetzendorf, mund; Maria Olszewska, Emanuele List, kralj George Cehanowsky, Her Artur Bodansky je d

Zmage gotov

Dva Španca sta se Posledica: dvoboj. Dogov se, da se pomerita zunaj da. Drugi dan se slučajata na postaji, kjer sta povala vozni listek, da ljeta na kraj dvoboja. pi listek za tja in nast pa samo enojnega.

"Caramba!" zakolne "Kaj se sploh ne mislite Jaz imam navado, da si kupim tudi listek za na "Jaz pa nikoli," odgovor gi. "Nazaj se vselej pelj stkom svojega nasproti

OFFICE OF COUNTY OF COOK COUNTY, ILL. COUNTY OF COOK STATE OF ILLINOIS

V smislu pravil točke 34 volitev zakona države Illinois, tom izjavljam, da bo papir, se bo rabilo za primarne priznanih strank za primarne ki se bodo obdržale v okoli zunaj ven iz mest Berwyn, in Chicago Heights, mesta C vasi Evergreen Park, Morton Stickney in Summit na to 10, A. D. 1934, mora biti ka

Demokratska stranka. Republikanska stranka.

PRED PRIČAMI sem last podpisal in pritisnil pečat Cook dne 26. marca, A.

(PEČAT)

ROBERT M. SW

County Clerk

County, Illinois.

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča d

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrva slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLAN S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne Cene zmerno, unjako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTER

2657-59 So. Lawndale Avenue

Telefon Rockwell 4904

Chicago, Ill.

Tam se dobe na željo tudi vse ustrezne publikacije